

Beste leerkracht,

binnenkort gaat u met uw klas naar de voorstelling *Wezen* kijken.

In *Wezen* belandt een meisje per ongeluk in het Nergens, een verborgen wereld waarin mensen rondzwerven die geen rol spelen in onze verhalen en geen stem hebben in onze maatschappij.

Een belangrijk thema is hoe de verhalen die we aan elkaar vertellen (in sprookjes, boeken, films, reclame, speelgoed enzovoort...) bepalen hoe we naar de wereld kijken. Verhalen kunnen bepaalde stereotypen of machtsverhoudingen bevestigen of juist in vraag stellen. *Wezen* probeert vragen te stellen bij de verhalen die wij vanzelfsprekend vinden. De voorstelling laat een licht schijnen op mensen en dingen die anders meestal in het donker blijven.

Stereotypen, vooroordelen, machtsverhoudingen,... het zijn grote en interessante thema's om te behandelen in de klas. De voorstelling biedt hiervoor veel aanknopingspunten. Verdiepende opdrachten of klasgesprekken zullen voor effect hebben als jullie de voorstelling hebben gezien.

Als u de klas wil voorbereiden zou ik vooral focussen op goesting geven, nieuwsgierig maken en de basis theatercodes meegeven. Als u verder van gedachten wil wisselen of bepaalde vragen of inzichten heeft in verband met deze voorstelling, mag u natuurlijk altijd rechtstreeks contact met ons opnemen. Mail naar filip@fabuleus.be.

Veel plezier met de voorstelling!

Filip Bilsen
Communicatie & educatie fABULEUS

Een eerste inkijk: <https://vimeo.com/786952529>

Synopsis van *Wezen*

De leerlingen hoeven niet te weten wat de insteek van het verhaal is, maar voor uzelf is deze informatie misschien wel handig.

De voorstelling begint met de mededeling dat de voorstelling *Wezen* is afgelast en dat het theater zijn deuren zal moeten sluiten. Het theater krijgt geen geld meer omdat het niet meer mee is met de tijd.

In een laatste poging om het theater te redden, besluit de directeur de inboedel te verkopen. Hij houdt een veiling en het publiek mag bieden. (*Opmerking voor leerkrachten: de interactie met het publiek is hier wel degelijk de bedoeling. De kinderen én leerkrachten mogen spontaan reageren en mee bieden.*) Op een gegeven moment wil de directeur ook het hoofdpersonage uit *Wezen* - het wezen dus - verkopen.

Het wezen is een klein meisje en ze wil niet verkocht worden. Na een strubbeling met de directeur, komt ze terecht in een soort niemandsland: **het Nergens**. Daar ontmoet ze als een reeks excentrieke figuren, als een soort Alice in wonderland. Dankzij die ontmoetingen ontdekt het meisje wat haar rol is in het verhaal en leert ze haar stem gebruiken.

In dit interview leest u meer over de motivatie van de makers. Verderop vindt u inspiratie om in de klas te werken rond de kracht van verhalen.

DE KRACHT VAN VERHALEN ZIT IN HERHALING

“Ken jij een liedje dat gaat over ‘niet gezien worden’?”

Ik ben net de repetitiezaal binnengestapt waar de laatste hand wordt gelegd aan *Wezen*, een voorstelling waarmee Maxime Waladi zijn debuut maakt als jeugdtheatermaker. Over precies een maand zal de voorstelling in première gaan. Nog voordat ik me kan ontdoen van de natte zondagse decemberkilte die ik al pendelend opdeed, krijg ik een opdracht voorgeschoteld. Ik ontdooi ogenblikkelijk. Kan niet anders, zoveel lachende gezichten die me voorzichtig onderzoekend aankijken. Zoveel nog voelbare energie ondanks dat het team er al een lange repetitiedag heeft opzitten.

Na even nadenken, kom ik op *Papa, can you hear me*. Een nummer uit de musical *Yentl*, gezongen door Barbra Streisand. Maar het tempo ligt hoog en nog voordat ik mijn jas heb uitgetrokken, zit het team terug in de flow van de scène die ik onderbrak. Ik krijg een stoel, een koffie en een stroopwafel toebedeeld. Nu ben ik nog even toeschouwer. Zo meteen word ik interviewer en ga ik in gesprek met Maxime, de bedenker en speler van deze voorstelling, en Renée, de regisseur.

Welke ideeën waren het vertrekpunt van deze productie? Wat is de thematiek?

Renée: Deze voorstelling gaat over mensen die niet gezien worden in onze maatschappij. Welke mensen krijgen geen plek binnen het dominant denken en discours? Welke mensen staan er nooit in de spotlights? Zo kwamen we uit bij verhalen, de kracht van verhalen. Hoe spelen verhalen een rol in het opleggen van dominante perspectieven¹ aan kinderen, aan ons allemaal?

Maxime: We leven vandaag in een maatschappij waarin we hard werken aan het vergroten van ons bewustzijn. We worden de hele tijd uitgedaagd om alles in vraag te stellen. Dat is positief. En toch gebeurt het nog elke dag dat we elkaar niet willen erkennen, dat we menselijkheid van elkaar wegnemen, dat empathie afwezig is, dat sommige mensen niet gezien worden.

Dat zijn grote thema's. Hoe hebben jullie die vertaald naar de voorstelling?

Renée: Het verhaal speelt zich af in een theater aan de rand van een faillissement. De theaterdirecteur, een man, wil dat voorkomen. Tegelijk is hij zelf de aanleiding van het faillissement: hij schenkt te weinig aandacht aan de zaken die vandaag belangrijk zijn. Om de schuldenberg af te betalen organiseert de theaterdirecteur een veiling. Daarbij verkoopt hij ook een personage uit de voorstelling *Wezen*. Voor hem is het een object, maar eigenlijk is het wezen een meisje.

Maxime: Dat meisje ontsnapt en komt terecht in 'het nergens', een soort van parallel universum dat symbool staat voor de blinde vlek van die theaterdirecteur. Het is daar dat het wezen in aanraking komt met al die dingen die de directeur niet wil zien. In die blinde vlek

leven alle mensen en dingen die buiten de canon, buiten het dominante perspectief vallen.

Renée: Dat is natuurlijk heel breed en veel. We proberen dat toch te vatten en op een absurde manier te vertalen naar theater. De vraag is dan: kunnen we het perspectief doen kantelen?

Jullie maken deze voorstelling voor kinderen vanaf 10 jaar. Wat willen jullie hen meegeven? Wat hadden jullie de tienjarige versies van jezelf willen meegeven?

Maxime: Dat je oké bent. Dat is een boodschap die ik heel graag had gekregen. Dat het oké is om je eigen stem te zoeken en dat je die mag gebruiken.

Renée: Zodat er andere stemmen gehoord worden. Daar willen wij met deze voorstelling aan bijdragen.

Maxime: Er komt vandaag de dag ongelooflijk veel af op kinderen en wij zoeken naar de juiste en meest plezante manier om die boodschappen aan hen mee te geven. Zo is er een scène waarin het wezen de stem van een vrouw ontmoet. Die zweeft rond in het nergens van het theater. Het lichaam van die vrouw werd wel gebruikt in het theater, maar haar stem niet. Zij moedigt het meisje aan om van zich te laten horen.

Renée: Er zit een feministische laag in de voorstelling die ik kan smaken. Die had mij als tienjarige kracht gegeven, denk ik. “Moet het daar nu weer over gaan?”, zou je kunnen zeggen. Ja, we moeten het daar over hebben. We moeten daarover blijven spreken, want op die manier kunnen we het dominante perspectief langzaamaan kantelen.

Welke rol speelt het kind en waarom is het belangrijk dat deze rol door een kind wordt gespeeld?

Maxime: Het kind is op zoek naar haar eigen plek. Door die zoektocht daagt ze het dominante perspectief uit, dat wordt belichaamd door de theaterdirecteur. Een grote brede man met zwart haar naast een klein dun blond meisje, dat roept vragen op. Zo krijg je een toffe dynamiek om mee aan de slag te gaan. Verder waren we ook op zoek naar een simpele manier om ervoor te zorgen dat de kinderen zich gerepresenteerd zouden voelen binnen dit verhaal. Daarom kozen we ervoor om de rol te laten spelen door een meisje.

Hoe gaan de speelsters (er zijn 4 meisjes die elkaar afwisselen voor deze rol, red) om met de thematiek van deze voorstelling?

Renée: Tijdens de eerste repetities merkten we op dat ze daar niet zo hard mee bezig zijn.

Maxime: Het is een thematiek waar je vooral mee bezig bent als je zelf deel uitmaakt van een minderheidsgroep. Dat is minder het geval als je deel uitmaakt van de dominante groep. Als we nu kijken naar huidskleur: Emma en Lina zijn niet-wit. Het valt me bijvoorbeeld op dat ze anders over communiceren over zaken zoals afkomst, huidskleur, ... en dat ze daar ook in worden gestimuleerd door hun ouders. Er hangt een soort van vrijheid en positiviteit over. Toen ik zo oud was sprak ik daar niet zo open en positief over. Dat merk ik wel op.

Daarnaast vinden ze ook echt ingangen in het materiaal. Zo hadden we het met de speelsters een keer over Sneeuwwitje. Zij merkten toen zelf op dat schoonheid niet het

belangrijkste is voor meisjes. Daar kwamen ze zelf op. Heel verfrissend om dat te horen.

Renée, hoe is het om de kinderen te regisseren? Hoe zorg je dat zo'n achtjarige zich goed voelt op het podium? En hoe is het om Maxime te regisseren?

Renée: Ik heb al wat ervaring met het regisseren van kinderen. Kinderen hebben soms een nauw beeld van wat theater is. Ze spelen erg 'toneeltje'. Het is even zoeken naar manieren waarop ze gewoon zichzelf kunnen zijn op het podium. Zodra die drempel overwonnen is en ze een klik hebben gemaakt, wordt het echt fijn. Ze moeten kunnen *zijn* en geen rolletjes spelen. Dat is anders voor een professionele acteur als Maxime.

Maxime: Dat is exact hetzelfde voor een professionele acteur.

René: Ja, maar Maxime kan echt transformeren. Hij speelt vijf verschillende figuren in de voorstelling. Tijdens het spelen gaan we op zoek hoe Maxime daarbinnen een oprechtheid kan vinden. Hoe hij in elk van die personages gewoon Maxime kan zijn.

Mijn interviewtijd zit erop. Ik bedank Maxime en Renée en neem afscheid. Buiten merk ik op dat de natte kilte van deze decemberzondag minder koud aanvoelt. Misschien heeft het te maken met de warmte die ik voelde tijdens het gesprek. Misschien heeft het te maken met de speelse energie die in de repetitiezaal hing. Ik stop mijn oortjes in en open de muziekapp op mijn telefoon. *Papa, can you hear me* op een stevig volume. Ik ben niet helemaal zeker maar volgens mij dagen de makers van *Yentl* het dominante perspectief uit. Net zoals de makers van *Wezen* doen maar dan op maat van kinderen. De kracht van verhalen zit 'm in de herhaling, niet?

(Kelia Kaniki Masengo, 11 december 2022)

Klasgesprek

Wat vinden kinderen zelf van de boodschappen in de (sprookjes)verhalen die hen verteld worden? Zijn ze zich bewust van eventuele stereotypen die erin voorkomen? Ervaren zij die als positief of negatief?

“Wat vertellen ze daar allemaal in het Ergens?!”

In *Wezen* confronteert De Kleine Man het wezen met verhalen die in het Ergens verteld worden. Die verhalen zitten volgens hem vol rare boodschappen. Herinner jij je er nog enkele?

Drie sprookjes in de versie van De Kleine Man.

Sneeuwitje. *Stiefmoeder praat de hele dag tegen een spiegel. Ze geeft niet veel aandacht, maar dat is niet erg, want Sneeuwitje houdt zich graag zinvol bezig met huishoudelijk werk. Plots is Sneeuwitje de schoonste van het land. Moraal van het verhaal: Schoon en wit zijn is het allerbelangrijkste op de hele wereld. Wat maken ze jullie allemaal wijs?*

De kleine zeemeermin. *Ariel woont in de zee. En ze wil heel graag de mensenwereld leren kennen. Ze moet haar stem afgeven om zich te laten ombouwen in een vrouw. Ze komt hier aan. En wie komt ze tegen? Een prins. En de prins vindt haar fantastisch. Aja... Welke man vindt dat niet fantastisch, een vrouw die zwijgt en mooi is? En op het einde vindt de prins een andere vrouw, een betere, één van hier En de kleine zeemeermin verandert in schuim. Schuim!*

Doornroosje. *Doornroosje wordt gespiked en slaapt 1000 jaar en dan, net zoals in sneeuwwitje, komt er een... prins. Een prins die haar komt aanranden, tot ze wakker wordt. En hoe eindigt doornroosje? Ze trouwen... En met welke grote vraag eindigt Doornroosje? Of ze een blauwe of een roze jurk moet aandoen...*

- Ben je het eens met De Kleine Man?
- Kan je nog voorbeelden geven van stereotypen in sprookjes?
- Mogen er stereotypen in verhalen zitten?
- Zijn er ook (sprookjes)verhalen met een goede moraal/boodschap?

Een **stereotype** is een **uitvergroott beeld van een groep mensen**.

Een beeld dat niet meer klopt met de werkelijkheid omdat **één eigenschap** of een vroegere eigenschap **uitvergroott** wordt. Alsof alle mannen met zwarte baarden slecht zijn of alle vrouwen te veel praten en enkel met hun uiterlijk bezig zijn.

Stereotypen kunnen **positief of negatief** zijn, maar ze blinken vooral uit in het **overdrijven**. Vaak zijn ze gebaseerd op het **gedrag of het uitzicht** van een paar mensen die plots het beeld gaan bepalen van de hele groep: alsof er geen vrijgevochten moslima's bestaan, of geen magere Amerikanen.

Vooroordelen en stereotypen zorgen er soms voor dat mensen niet gezien worden voor wie ze echt zijn en in een slecht daglicht komen te staan of zelfs in de schaduw verdwijnen! Waarom zijn deze volgende personages volgens jou in het *Nergens* beland?

- Wezen
- de schoonmaker
- De Kleine Man
- de stem van de onzichtbare vrouw

Het dominante perspectief

- Wie bepaalt in *Wezen* welke verhalen verteld worden aan het publiek?
- Wat vind je van de theaterdirecteur? Hoe zou je hem omschrijven in het begin van de voorstelling? Wat vindt hij belangrijk?
- Wat is de rol van Jenny in het verhaal?

Je kan een **perspectief** vergelijken met **een bril waarmee je naar de wereld of maatschappij kijkt**. Je kiest niet altijd zelf hoe je naar de wereld kijkt. Dat wordt grotendeels beïnvloed door groepen in onze samenleving die macht hebben of dominant zijn. Verhalen spelen een belangrijke rol in het verspreiden van deze 'brillen' of perspectieven. Zo krijg je te horen wie of wat belangrijk is, welke regels gelden en hoe je je hoort te gedragen.

In *Wezen* bepaalt de theaterdirecteur welke stukken gespeeld worden in zijn theater en wat de boodschappen in die verhalen zijn. Als hij vindt dat vrouwen alleen maar mooi moeten zijn en niet te veel mogen praten, dan krijgt het publiek diezelfde boodschap wanneer ze naar zijn stukken komen kijken.

Opdracht

Elk verhaal wordt altijd vanuit een bepaald perspectief verteld. In deze opdracht worden leerlingen uitgedaagd om het dominante perspectief los te laten en na te denken over de rol van nevenpersonages in een verhaal. Hoe zouden die zich voelen bij de gebeurtenissen?

Wissel eens van perspectief

Deel de klas op in groepjes van drie of vier. Kies samen met je groepsgenoten een verhaal of sprookje dat iedereen heel goed kent. Overloop de belangrijkste gebeurtenissen en maak een lijstje van alle nevenpersonages die in het verhaal voorkomen.

Selecteer 4 personages uit de lijst en denk in groep na over hun rol in het verhaal. Beeld je nu in dat zij de hoofdpersonages van het verhaal waren. Hoe zouden zij zich voelen bij de gebeurtenissen? Verzin nu samen met je groep een krantenkop die hun perspectief in het verhaal toont.

Een voorbeeld: *Roodkapje*

- Vanuit het perspectief van de moeder: **“KLEREN MAKEN IS MIJN GROOTSTE PASSIE”**
- Vanuit het perspectief van de grootmoeder: **“ZE BETEKENT DE WERELD VOOR MIJ”**
- Vanuit het perspectief van de jager: **“REDDE AL 20 KEER IEMANDS LEVEN MAAR NIEMAND KENT HEM”**
- Vanuit het perspectief van de wolf: **“WOLF ONTDEKT NIEUW SUPERDIEET”**

Wanneer iedereen klaar is, is het tijd om te quizen. Elk groepje schrijft om de beurt de krantenkoppen op het bord en de rest van de klas mag dan raden over welk verhaal het precies gaat.

Klasgesprek

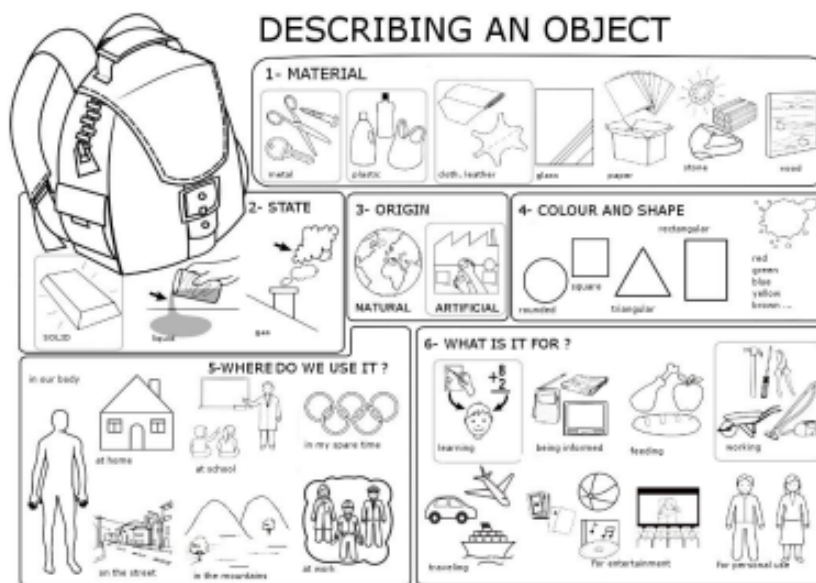
Tegen het einde van de voorstelling wordt er van perspectief gewisseld. Wezen neemt het over van de directeur en bepaalt vanaf dan hoe het verhaal verder gaat en wat de nieuwe regels zijn. Zo beslist ze dat er geen Nergens en geen Ergens meer is. Hoe interpreteren de leerlingen deze begrippen?

- Wat is het *Nergens*?
- Hoe komt het meisje daar zelf terecht?
- Wat leert het meisje van de ontmoetingen met de schoonmaker/ boswachter/ vrouw zonder stem?
- Zou Wezen in het *Nergens* willen blijven? Waarom wel/niet?
- Bestaat het *Nergens* ook in het echte leven?
- Voel je jezelf soms vergeten of niet gezien?
- Ken je mensen die (te) weinig aandacht krijgen of hun stem niet kunnen laten horen? Hoe komt dat?
- Zijn er manieren om uit het *Nergens* te ontsnappen?

Je kan ervoor kiezen om altijd dezelfde helden in de schijnwerpers te zetten. Maar met een beetje fantasie en interesse voor het onbekende kan je nieuwe helden tot leven wekken. Helden waar nooit iemand aan gedacht heeft. Begin met observeren en laat dan je fantasie de vrije loop.

Hoe haal je iets terug uit het *Nergens?* - opdracht 1

STAP 1: Kies een doodgewoon, onopvallend object in je omgeving, bekijk het heel héél goed en probeer het zo gedetailleerd mogelijk te beschrijven.

- Hoe groot is het? Welke kleur heeft het? Is het al een beetje versleten of juist helemaal nieuw? Is het object nog heel of zijn er krasjes op of hoekjes af? Bestaat het uit 1 soort materiaal of juist uit heel veel verschillende materialen? Hoe voelt het object aan?
- Waar vind je dit soort object vaker terug? Waarvoor gebruiken mensen het object?

STAP 2: Wek je object tot leven.

- Geef je object een naam.
- Kies twee emoties en/of gevoelens voor je object, bijvoorbeeld: *verdrietig* (1) en *verliefd* (2).

STAP 3: Verzin (samen of alleen) een verhaal over jouw object. Je verhaal bevat de volgende 2 elementen:

- Als je object alleen in een ruimte is dan voelt die zich altijd *verdrietig* (1).
- Maar op een dag gebeurt er iets en plots voelt die zich *verliefd* (2).

STAP 4: Lees samen met je klas de verhalen over de verschillende voorwerpen. Bepaal daarna welke drie voorwerpen je écht tot leven wilt wekken en geef die voorwerpen oogjes.

(je kan ■ ■ tekenen of plakken of...)

Vanaf dat moment moet iedereen het voorwerp altijd met diens nieuwe naam aanspreken tot het einde van het schooljaar!

TIP 1 als je leerling vast komt te zitten, kan die helpen door zoveel mogelijk vragen te stellen op basis van wat de leerling jou al heeft verteld. Bijvoorbeeld:

- *Dit is Frans de gom en hij is altijd verdrietig, maar er is iets gebeurd en daarom is hij verliefd.*
 - *Waarom is Frans droevig? Waarover zou een gom droevig kunnen zijn? - Omdat Frans altijd saaie brieven moet uitgommen en dat wilt hij liever niet. - Wat zijn saaie brieven? Waarom vindt Frans het niet leuk?*
 - *Saaie brieven zijn brieven over regels en wetten. Hij vindt het niet leuk omdat die niet over echte gevoelens gaan. Hij vindt ze niet belangrijk.*
 - *Hoe komt het dat Frans plots verliefd is geworden?*
 - *Omdat Frans per ongeluk een liefdesbrief te lezen kreeg en hij vond het gedicht dat erin stond heel mooi.*
 - *Wie heeft die brief geschreven? Aan wie was die brief gericht? Wat stond er in de brief?*
 - ...

TIP 2: als je echt vast komt te zitten, kan je de beschrijving van het object erbij nemen. Misschien is er een krasje op het object. Waar komt dat dan vandaan? Misschien is het object helemaal niet tevreden met de kleur die die heeft of misschien is het object afkomstig van de andere kant van de wereld,...

Hoe haal je iemand terug uit het *Nergens*? - opdracht 2

Er schuilt een goed verhaal in iedereen. Mensen zenden constant kleine signalen uit over wie ze zijn en wat ze willen, maar het is niet altijd eenvoudig om te weten waar je juist op moet letten. Tijdens deze opdracht laat je je inspireren door onbekenden op straat. Trek naar buiten en zoek een plek op waar veel passage is: een marktplein, winkelstraat, bushalte, ... Heb je een goede plek gevonden? Ga dan rustig zitten en kijk wie er passeert. Van zodra je iemand hebt gevonden die je interessant lijkt, neem je een pen, papier en je gsm of horloge bij de hand. Zet je timer aan en probeer de volgende vijf minuten alle gedachten van deze persoon neer te schrijven, zonder stoppen!

Om de gedachten van iemand te ontdekken moet je goed kunnen observeren. Deze tips kunnen je daarbij helpen:

1. Kruip uit je hoofd. Als je de hele tijd bezig bent met je eigen gedachten, verlangens en onzekerheden kan je niet goed observeren. Zet je eigen noden opzij en concentreer je volledig op de andere persoon.

2. Val niet op. Je zal geen eerlijke indruk van iemand krijgen als het duidelijk is dat je elke beweging van hen aan het interpreteren bent. Gedraag je zo normaal en onopvallend mogelijk.

3. Kijk naar de lichaamstaal. Het lichaam bevat een schat aan informatie. Let op de positie van het hoofd, eventueel hangende schouders of prutsende handen, of ... Wat kan jij uit al die signalen daaruit afleiden?

4. Kijk naar de gezichtsuitdrukking. Het vraagt wel wat oefening om het subtiele verschil tussen ongerustheid en irritatie te kunnen onderscheiden. Mensen vertellen heel veel met hun gezicht, dus neem zeker voldoende tijd om alle uitdrukkingen in je op te nemen.

5. Gebruik je fantasie. Je kan heel veel afleiden door goed te observeren, maar het wordt nog leuker als je daarna je fantasie de vrije loop kan laten gaan. Schrijf alles op wat er in je hoofd opkomt. Niets is verkeerd!

Verwerking in de klas:

Met je blaadje papier vol gedachten keer je terug naar de klas. Nu is het tijd om orde te scheppen in de chaos. Zorg ervoor dat je alles wat je hebt opgeschreven herschrijft tot een gedachtestroom van ongeveer een minuut. Je mag heel wat zinnen of gedachtecronkels schrappen, maar voeg ook gerust enkele elementen toe om de gedachten interessanter of spannender te maken.

VB. Je zag iemand op het markplein die voortdurend naar zijn horloge en gsm aan het kijken was en schreef de volgende zinnen op.

“.. hoe laat is het, amai nog maar twee uur, dus ik moet nog heel lang wachten om terug naar huis te kunnen gaan, hoe laat zou het nu zijn, en nu, hopelijk is er thuis niks gebeurd, heb ik het vuur wel afgezet, amai wat een mooie hond, die heeft dezelfde kleur als mijn kat, oei regent het nu, hopelijk is alles ok met mijn kat, hoe laat is het, oohnee heb ik mijn kat wel vers water gegeven, hoe laat is het, WAT ALS MIJN KAT DOOD IS?! ...”

Speel met je klasgenoten een korte scène. Zet een paar stoelen vooraan in de klas en doe alsof jullie allemaal in de wachtkamer van de dokter zitten. Denk goed na over een houding en gezichtsuitdrukking die bij jouw personage passen. Iedereen zit te wachten op de consultatie. De leerkracht duidt om de beurt iemand aan die dan zijn/haar gedachtestroom mag opzeggen of voorlezen.